

Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського у формуванні соціокультурної і комунікативної компетентностей молодших школярів

Валентина БАДЕР,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету

Творча спадщина видатного педагога й методиста Василя Олександровича Сухомлинського має величезне значення для розбудови Української держави, утвердження національної свідомості народу, розвитку науки й культури. Вивчаючи її з позицій сучасності, інтерпретуючи авторські ідеї відповідно до актуальних питань сьогодення, щоразу знаходимо нові шляхи розв'язання багатьох методичних проблем, реалізації відомих та розроблення нових підходів до навчання і виховання дітей. Використання педагогічного досвіду та ідей В.О. Сухомлинського дає змогу творчо підійти до вдосконалення стратегії навчального процесу, наблизити його до вимог сучасного суспільства, яке потребує високоосвічених, інтелектуально розвинутих і відданих своїй державі громадян.

Вчений вважав, що рідне слово формує людську духовність, відчуття краси, здатність передавати найтонші відтінки думок і переживань. Духовний потенціал народу ґрунтується на його мові, культурі, зокрема багатому фольклорі, високих моральних цінностях. Рідна мова – це невичерпне джерело, з якого дитина бере знання про свою Батьківщину, свій народ, його традиції, звичаї. В.О. Сухомлинський писав: «Тільки той може осягнути своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки й пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини...» [1]. Розвиток творчих комунікативних здібностей учнів, на думку вченого, відбувається завдяки чіткій системі роботи з розвитку усного і писемного мовлення: спостереженню за красою природи рідного краю, ознайомленню зі зразками художніх описів, складанню власних зв'язних висловлювань (оповідань, казок).

Творчий доробок В.О. Сухомлинського упродовж багатьох років є підґрунтям для створення концепцій мовленнєвого розвитку особистості. Відображення його педагогічного досвіду та ідей знаходимо

й у новому, вдосконаленому Державному стандарті початкової загальної освіти, зокрема щодо курсу української мови. Особливої актуальності набули концептуальні положення видатного педагога про розвиток у молодших школярів умінь і навичок усного та писемного мовлення, вдосконалення мовленнєвої культури. Так, у Державному стандарті зазначено, що основна мета вивчення української мови полягає у формуванні ключової *комунікативної компетентності* молодшого школяра, яка виявляється насамперед у здатності успішно користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань [2].

Особливе значення у Державному стандарті початкової загальної освіти надається формуванню *соціокультурної компетентності*, яка охоплює загальнокультурний розвиток учнів, адаптацію їх до життя в певному соціальному середовищі, громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання. Відповідно до змістової лінії навчальної програми з української мови, молодші школярі мають засвоїти значення таких українських символів, як *верба, калина, вишитий рушник, вишиванка, писанка* та ін. [3].

Формування зазначених компетентностей відбувається насамперед завдяки соціокультурному й комунікативно-діяльнісному підходам. Вони реалізуються шляхом добору навчальних текстів, тем для побудови діалогів і різних видів монологічних зв'язних висловлювань, використання тематичних груп слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу, його національного характеру.

Тож, добираючи дидактичний матеріал, необхідно враховувати критерії соціокультурного та етнокультурного спрямування, комунікативної доцільності, інформативної насиченості, естетичного впливу, виразності з мовностилістичного погляду.

Зупинимось на розкритті методів і прийомів засвоєння молодшими школярами такого національного концепту, як «верба». Адже він посідає у свідомості українців досить важливе місце, про що свідчить наявність, крім поняття, великої кількості символічних значень, лексикалізованих словосполучень та фразеологізмів. Усі його символічні значення – *Батьківщина, мати, пам'ять, весняне пробудження природи* і навіть *сум* – гармоніюють із ментальними особливостями українців.

Концепт «верба» виник у свідомості українців досить давно й пов'язується насамперед із поняттям «верба» – дерево або кущ з гнучким гіллям, цілісними листками і зібраними в сережки одностатевими квітками [4]. Найбільш чітко це поняття виражається у текстах, де верба співвідноситься із деревом, яке росте в Україні, що підкреслює в такий спосіб національну належність пейзажу. Однією з причин шанування верби була її вологолюбність. Давні люди з побожністю ставилися до води, а це дерево росло тільки там, де була вода.

Зміни стану верби вказують на зміну пір року. Так, наприклад, зів'яле або пожовкле листя не просто говорить про осінь, а уособлює її. Але, водночас, верба є також символом пробудження природи, весни, оскільки це дерево розцвітало першим, коли довкола ще лежав сніг. Іноді верба уособлює сум, жаль, печаль. Ця сема може бути вербально вираженою в тексті. Один з видів верби, що має довгі звисаючі гілки, називають плакучою вербою, тут сема «сум, печаль» посідає перше місце. Символічним уособленням журби, смутку верба була ще на ранніх етапах формування концепту, що відображено у фольклорних творах.

До складу концепту «верба» входить і лексикалізоване словосполучення «Вербна неділя». Воно пов'язане з назвою релігійного свята Вхід Господній до Єрусалима, яке відзначають в останню неділю перед Великоднем. Словосполучення «Вербна неділя» увійшло в свідомість народу й стало складовою у процесі формування концепту «верба».

З метою ознайомлення молодших школярів із вербою як національним символом українського народу використовуємо такі методи і прийоми: імітаційний, репродуктивний, оперативний, комунікативний. Стилістично диференційоване мовлення розвиваємо за допомогою спеціально розроблених мовних і мовленнєвих вправ: мовностилістичного аналізу текстів, реконструювання мовних і мовленнєвих одиниць, редагування, продукування власних зв'язних стилістично диференційованих висловлювань діалогічного і монологічного характеру. Виконання таких вправ позитивно впливає на засвоєння школярами груп номінацій, що відображають матеріальну і духовну культуру українського народу, сприяє формуванню вмінь і навичок адекватно сприймати тексти культурологічного змісту; відтворювати їх, доповнюючи власними судженнями; створювати монологічні висловлювання, різні за стильовою належністю, на основі здобутих етнознань; добирати мовностилістичні засоби для передавання інформації відповідно до ситуації спілкування; вести бесіду українознавчого змісту, редагувати власні й чужі висловлювання, збагачуючи їх національно орієнтованими мовними одиницями.

У **першому класі** в молодших школярів, відповідно до соціокультурної змістової лінії навчання мови, формуються уявлення про національні символи України, зокрема про вербу, а також вони мають знати найвідоміші народні й релігійні свята

(зокрема Великдень, Івана Купала та ін.). Мовленнєва змістова лінія передбачає сприймання на слух і розуміння невеличких текстів художнього й розмовного стилів, читання напам'ять віршів, скоромовок, відгадування загадок, формування вміння регулювати дихання, темп мовлення, силу голосу. Для реалізації вимог нової програми можна використати такі завдання:

Завдання 1. Прочитайте виразно вірш. Скажіть, яку пору року в ньому описано. Чому ви так думаєте? Про які котики йдеться у творі? Які неслівні слова використав автор?

Тане сніг, течуть струмки,
Ожива травичка,
І до сонця гілочки
Простяга вербичка.
І м'якенькі, як пушок,
Ніжні, як шовкові,
Ясно дивляться з гілок
Котики вербові.

Катерина Перелісна

– Вивчіть вірш напам'ять.

Завдання 2. Прочитайте загадку. Відгадайте.

Проливалася дрібні сльози
молода дівиця.
Полоскала довгі коси
у чистій водиці.

(Верба)

– Поясніть, як ви здогадалися, що це верба.

Завдання 3. Прочитайте текст. Скажіть, між ким відбувається розмова. Чому ж котики не можуть бігати? З якою інтонацією треба читати виділені речення? Прочитайте ще раз, дотримуючись інтонації здивування.

Котики вербові

Коли весняне сонечко гуляло по діброві,
Вмостились жовті котики на гілочки вербові.

– **Ну що ж воно за котики?** – малята дивувались,

– **Де лапки, вушка, ротики, де хвостики сховались?**

Вербові диво-котики малятам підморгнули:

– Якби на лапках бігали, давно у ліс чкурнули.

Леся Вознюк

Завдання 4. Прочитайте обидва вірші. Скажіть, на що схожі вербові котики у першому вірші. А в другому?

Вербові котики

Навесні мала вербичка
Одягнула рукавички,
Ще стоять холодні ночі –
Застудитися не хоче.

Г. Химич

Котики вербові

Сонечко по небу	Котики вербові
Цілий день гуляє,	Вічка розтуляють,
Теплою рукою	В кожухах сріблястих
Зиму проганяє.	Весну зустрічають!

Н. Бугай

– Складіть речення про вербові котики.

Завдання 5. *Прослухайте текст. Скажіть, про які звичаї українців у ньому розповідається.*

Тиждень перед Великоднем називається вербним. Тоді освячують вербу. Вважалося, що після цього верба є особливо цілющою.

Був звичай, коли матері по черзі «били» свяченими галузками своїх дітей, примовляючи: «Не я б'ю – верба б'є: будь великий, як верба, а здоровий, як вода, а багатий, як земля!».

І нині гілочки верби, освячені в останню неділю перед Великоднем – Вербну, вважаються незвичайними.

У багатьох селах України садили гілочку свяченої верби. Вербу в Україні завжди шанували.

– *Перекажіть близько до тексту.*

Завдання 6. *Прочитайте вірш, дотримуючись помірнього темпу, з радісним настроєм. Поясніть, чому цей вірш треба читати радісним тоном.*

Вербна неділя

Тоненьким прутиком	Собі говоримо,
З вербовим котиком	Що день великий
Себе вітаємо	Не поза горами,
Легеньким дотиком...	Що вже за тиждень
Радісну вістку	Буде Великдень.

Марія Хоросницька

– *Розкажіть, що вам відомо про Великдень.*

У **другому класі** продовжується ознайомлення школярів із національними символами України, зокрема символічним значенням верби, а також народними святами й обрядовими діями під час свят. Програмою передбачено спостереження за побудовою тексту, засобами зв'язку речень у текстах, роллю абзаців. Школярі вчать добирати заголовки й удосконалювати тексти. Наводимо приклади таких вправ:

Завдання 1. *Прочитайте виразно текст. Визначте його тему. Доберіть до тексту заголовок.*

Кожен народ має народні символи. Народні символи – це те, що він найбільше любить і шанує. В одних народів їх більше, в інших менше.

Називаючи народний символ, можна дізнатися, про яку країну йдеться. Так, клен – це символ Канади. У Росії символами є береза, ромашка, ведмідь, горобина. В Україні – верба, калина, тополя, дуб, барвінок, чорнобривці.

Про народні символи складено багато пісень і легенд. Вони використовуються в обрядах, звичаях. Їх вишивають на сорочках, рушниках.

Народні символи – це наші святині.

– *Знайдіть у тексті зачин, основну частину й висновок. Прочитайте ще раз, дотримуючись відповідних пауз між реченнями й абзацами.*

Завдання 2. *Прочитайте текст. Скажіть, що символізує верба в українців.*

Верба – ніжне дерево, миле і дороге серцю українця. Вербна тісно пов'язана з його життям і побутом.

Цвіт верби – символ весни і тепла. Ще в давні часи верба була символом весняного пробудження, народження нового. Пухнасті її котики

– вражаючий символ оновлення життя. Вони випромінюють не тільки тепло й ласку, як маленькі курчата, а й радість весни.

Посадіть ніжну вербову гілочку в землю. У сирій землі вона швидко пустить корінчики і виросте гарне дерево.

– *Скажіть, чому котики, які з'являються на вербі навесні, порівнюються з маленькими курчатами.*

– *Розгляньте фотографії котиків (гілок верби й кошенят).*

– *Поясніть, як ви розумієте значення слова «котики».*

Завдання 3. *Прочитайте текст. Знайдіть і прочитайте виразно опис котиків. Поясніть, чому вони порівнюються з маленькими гусенятами.*

Вербові котики

Якось враз потепліло, потепліло, а річка набрякла і скинула кригу. Ринула вода берегами, городи затоплює, клекоче, плюскотить, у піняві вся. Люди з крутогору дивляться – не надивляться: просторінь така, що дух перехоплює. Тільки де-де по заплаві синіють вершечки вільх. Кроків за кілька від сухої коси визирає з води вербовий кущик. Невеличкий такий, а на ньому – котики. Пухнастенські, жовтаво-зеленаві. Ніби табунець гусеняток примостився спочити на тонких галузках. І такі вони лагідні та безпомічні! Здається, де вже їм, беззахисним, утриматись на хисткому сідалі серед піняви і клекотіння! Коли це знайшовся сміливець: роззувся, підкачав холоші, цьоп-цьоп по воді – обламав вербичку. Жодного котика не лишив. І чомусь раптом здалося, що довкола стало порожньо-порожньо...

Євген Шморгул

– *Знайдіть у тексті зачин, основну частину й висновок. Якою має бути пауза між частинами тексту?*

– *Як ви думаєте, чому стало навкруги порожньо?*

– *Прочитайте текст іще раз, дотримуючись пауз і відповідної емоційності.*

Завдання 4. *Прочитайте текст. Доберіть до нього заголовок.*

Верба – одне з найпоширеніших дерев у нас в Україні. Воно одне з найулюбленіших у народі. Здавна супроводжує верба людські поселення і оселі. Нею обсаджували ставки, береги річок, дороги. Вербі укріплюють береги, стримують зсуви, а в посушливих місцевостях зупиняють піщані заноси. В усіх місцевостях України колись поширеними були тини з верболозу, а то й вербовий живопліт. Для цього досить було вбити в землю вербовий кілок чи прутик. Дуже часто дерева проростали від палиці чи гілляки, посаженої у вологу землю навесні.

– *Знайдіть спільнокореневі слова до слова верба. Виділіть у них корінь.*

Завдання 5. *Прочитайте текст. Скажіть, які народні повір'я пов'язані з вербою.*

У народі існує таке повір'я. Якщо верба квітне взимку, то відбудуться важливі зміни у житті людей і держави.

Вербова сопілка наділялася магічними якостями: гра на ній тримає вкупі всю череду худоби. А якщо перед цим умочити сопілку в джерельну воду – корови даватимуть багато молока. Вербовим віником обмітали стіни хати, щоб усе недобре виміталось з неї. Освячені вербові гілочки оберігають від грози, пожежі, нечистої сили (За Г.Лозко).

У **третьому класі** молодші школярі повинні сприймати і розуміти тексти художнього, розмовного і науково-популярного стилів, різні за типами мовлення (опис, розповідь, міркування), а також продукувати власні усні й письмові зв'язні висловлювання, різні за типами й стилями, використовуючи відповідні мовні засоби, залежно від ситуації. Пропонуємо приклади завдань:

Завдання 1. Прочитайте текст. Визначте його тему й мету. Вкажіть, який тип тексту наведено.

Здавна в Україні творці музичних інструментів використовували легку, дзвінку, голосисту і гнучку вербову деревину.

У руках славних народних співців верба оживала, продовжувала служити людям. Особливо ж прославилася верба в кобзах, а потім у бандурах.

Пісні, які співали бандуристи й кобзарі під звуки цих інструментів, возвеличували прагнення українців до волі, звитяжної боротьби за національне визволення. У них прославлялися віддані народові й Батьківщині герої (За Г.Лозко).

– Розгляньте малюнки із зображенням музичних інструментів.

– Ознайомтеся із значенням наведених нижче слів.

Кобза – український народний струнний щипковий музичний інструмент. На кобзі грають, притискуючи пальцями струни на грифі в поєднанні зі щипком відкритих струн на корпусі.

Бандура – український народний інструмент, споріднений із кобзою. Він має більше струн, ніж кобза.

Кобзарі – українські народні співці, які були творцями й хранителями героїчних пісень і дум. Пісні й думи, які вони виконували, супроводжувалися грою на кобзі або бандурі.

Бандуристи – професійні музиканти й аматори, що виконують на бандурі різноманітну (народну і класичну, вітчизняну і зарубіжну) інструментальну музику.

– Розгляньте зображення кобзи й бандури.

Завдання 2. Прочитайте текст. Визначте його тему й мету.

Здавна верба, калина, дуб, тополя, барвінок, чорнобривці уособлюють красу нашої України, духовну міць народу, любов до рідної землі.

Найбільш шанованим деревом у нашого народу є верба. «Без верби і калини – нема України», – стверджує народна приказка. Важко уявити нашу землю без верби. Часто можна побачити її схиленою над самою річкою. У народі казали: «Де верба – там і вода». Вербові гілочки використовували для розшукування під землею води, бо де росте верба, обов'язково буде вода. Тому так часто в тих місцях копали криниці.

Верба сприятливо діє на воду. Її коріння робить воду прозорою, чистою й смачною. Недаремно люди завжди брали воду для пиття під вербою. Літньої пори під вербою прохолодніше, ніж під будь-яким іншим деревом. Верба очищає й повітря (За Г.Лозко).

– Придумайте до тексту заголовок. Знайдіть у тексті приказки. Прочитайте й поясніть, як ви їх розумієте.

Завдання 3. Прочитайте наведений нижче текст. Визначте його тему й мету. Де може використовуватися такий текст?

Верба – найпоширеніше дерево в Україні. Рід цієї рослини численний. У нас росте близько 30 видів, а у світі – понад 600. Серед них – декоративні, особливо білі плакучі, а також ламкі. До дрібних вербових чагарників належить лозина. З неї найчастіше плетуть кошики, різні побутові речі, сувеніри. Деревину здавна використовують у народному різьбленні, виготовляючи миски й ложки, корита й ночви, човни й весла.

– Запам'ятайте значення слів.

Криниця (колодязь) – глибоко викопана й захищена від обвалів яма для добування води з водонесних шарів землі.

Корито – дерев'яна довга посудина для годівлі або напування тварин, птиці.

Ночви – довга посудина з розширеними доверху стінками для домашнього вжитку: виготовлення тіста, прання білизни, купання тощо.

Кошик – виріб, що може бути різним за формою та розміром, виплетений з лози, рогозу, дранки та ін., його використовують у побуті для зберігання або перенесення чого-небудь.

Лозина – одна стеблина лози (верболозу), а також живається на позначення лози як кущової рослини.

Човен – невелике веслове судно.

Миска – посудина у вигляді широкої чашки, у якій зазвичай подають страву до столу.

(Пояснення лексичного значення слів може супроводжуватися слайдами).

– Розкажіть, де росте верба. Як використовується верба в українському побуті?

Завдання 4. Прочитайте слова. Позначте у них суфікси. Скажіть, якого відтінку вони надають цим словам. У яких текстах (художніх чи наукових) їх можна використати?

Верба – вербка, вербиця, вербичка, вербиченька, вербонька.

– Утворіть від цих слів слова-звертання. Складіть з ними кілька речень, які можна було б використати в художньому описі.

У **четвертому класі** програмою передбачено формування в молодших школярів умінь розповідати про народні символи, зокрема й про вербу. Поглибити знання учнів про цей символ, вдосконалювати вміння будувати власні усні й письмові висловлювання допоможуть такі ігри:

Завдання 1. Прочитайте текст. Скажіть, яка його тема й мета. Чи можна його назвати художнім? Доведіть. З якою інтонацією треба його читати?

Кора верби має лікувальні властивості. Настої з кори верби білої мають протизапальну та знеболювальну дію. У народній медицині кору верби використовують як протизапальний засіб в разі шлунково-кишкових захворювань (проносів, кишкових кольок та ін.), а також і при крововиливах. Зовнішньо кору верби застосовують для ванн, лікування шкірних захворювань, накладають у формі кашки на нариви. Густиий відвар зі стертою на порошок корою застосовують під час лікування гнійних ран. Відвар з кори верби використовують і для полоскання рота та промивання очей, при запаленні ясен і ангінах.

– Скажіть, в якій літературі використовуються такі тексти.

Завдання 2. Прочитайте вірш. Поясніть, що трапилося з вербою.

Вербова фантазія

Обламали вербу,
Продавали вербу,
В переході, посеред міста,
Люди брали вербу,
катували весну,
Бо надворі ж іще лютий місяць,
І кричала верба,

І кричала верба,
Аж у місті знялась віхола.
В дім вербу занесла,
Їй води налила,
І вона напилася, притихла.
Відігралась верба,
Заходилась верба

У собі вибруньковувать літо.

Так старалась вона,
Їй здавалось – весна.
Їй хотілося зеленіти,

Спів зелений стояв на краєчку стола.

В мене ж серце від нього боліло!

Я жорстока була.

Я жорстока була.
Я вербу цю нещадно дурила!

О.Матушена

– Скажіть, як ви розумієте значення виділених рядків.

– Підготуйтеся до виразного читання вірша. Прочитайте.

Завдання 3. Прочитайте вірш. Скажіть, чи однакова думка висловлена в цьому й попередньому віршах. Доведіть.

Не беріть із зеленого луку верби
Ні на жовті піски, ні на скелі,
Бо зів'яне вона від жаги і журби
По зеленому лузі в пустелі...
І сосни не несуть на зелені луги,
Бо вона засумує в долині
І засохне в воді від палкої жаги
І нудьги по далекій вершині.

О.Олесь

Нижче подаємо матеріали, які вчитель може використати на етапі підготовчої роботи до написання твору-опису верби.

Матеріал для розповіді вчителя або задалегідь підготовлених учнів

До гнучкої верби споконвіку в Україні ставляться з повагою. Про тиху, скромну вербу народ склав багато пісень. З минулих століть до нас дійшли пісні, в яких вона оспівується: «Ой там, у степу, при дорозі», «Ой вербиченько, біле личенько», «Ой у полі верба».

Упродовж багатьох років живе в народі пісня «Стоїть гора високая». Слова до цієї пісні написав талановитий український письменник, поет, байкар Леонід Глібов (портрет Л.Глібова). Мелодію склав народ.

Леонід Глібов – один з найулюбленіших поетів українського народу. Його перу належить понад сто байок. Поезії Л.Глібова Іван Франко назвав перлинами української лірики. До таких перлин належить і пісня «Стоїть гора високая».

Однією з виконавиць цієї пісні була Квітка Цісик (портрет Квітки Цісик), талановита співачка. Народилася вона у Нью-Йорку, в сім'ї післявоєнних емігрантів із Західної України. І хоч жила вона далеко за межами України, проте завжди лишалася українкою й тужила за своєю Батьківщиною. Все своє життя вона присвятила українській пісні.

Додатково, з метою розроблення презентації і добору аудіо- й відеоматеріалів, можна звернутися до зазначених джерел [5; 6; 7; 8; 9; 10].

Прослуховування пісні й одночасний перегляд слайдів (можна покадрово демонструвати фотографії верби навесні, влітку, восени, взимку, а також текст пісні по куплетах).

Бесіда за змістом пісні.

- Які почуття у вас викликала пісня? Чому?
- Чому журяться верби?
- Опишіть вербу навесні.
- Як виглядає верба восени?

Словникова робота (супроводжується слайдами із зображенням листя верби): прочитайте слова-синоніми до поданих прикметників. Виберіть ті з них, які виразно передають кольори листя верби.

Темно-червоний – багряний, багровий, пурпуровий, пурпурний, порфірний, бурячковий.

Жовтий – золотий, золотавий, золотистий, бурштиновий, цитриновий, лимонний, солом'яний.

Коричневий – брунатний, каштановий.

Темно-коричневий – бурий, рудий.

Червоний – кривавий, калиновий, вишневий, бордовий, малиновий.

Прочитайте народні порівняння та висловлювання. Поясніть, як ви їх розумієте.

1. Гнучка, як лоза. 2. Дівка, як верба: де посадиш, там і прийметься. 3. Зігнулася, як верба над водою. 4. Така правда, як на вербі груші. 5. Добра, як з курки молока, а з верби петрушки. 6. Зелене, як лоза над водою. 7. Гнеться, як лозина. 8. Прийде Вербниця – назад зима не вернеться. 9. Верболіз б'є до сліз.

Звернення на уроках до народних символів, традицій дає багатий матеріал для виховання в дітей почуття патріотизму, шанобливого ставлення до свого народу, що В.О. Сухомлинський вважав

одним із важливих завдань школи. Виховання учнів на національній символіці сприяє ефективному вирішенню цього завдання, а також забезпечує загальнокультурний розвиток дітей, їх становлення як свідомих громадян своєї країни.

Література

1. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови / В.О. Сухомлинський // Укр. мова і література в школі. – 1968. – 12 грудня. – С. 1–10.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електрон. ресурс]. Затв. пост. Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. №462. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/149-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/6091>.
3. Вашуленко М.С. Навчальна програма з української мови. 1–4 класи загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою [Електрон. ресурс] / М.С. Вашуленко, К.І. Пономарьова, О.Ю. Прищеп, В.О. Мартиненко, С.О. Караман, Н.І. Лунько. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/149-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/6225>.
4. Новий тлумачний словник української мови: в 4 т. [Текст] / уклад.: В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. – К.: Аконті, 1999.
5. Стоїть гора високая (пісня, виконавець Квітка Цісик) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nashe.com.ua/song.htm?id=2709>.
6. Леонід Глібов [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/bio/printout.php?id=93>.
7. Квітка Цісик (фото) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pisni.org.ua/persons/16.html>.
8. Верба-дерево (фото) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://photo.i.ua/user/25913/168020/4472438>.
9. Фото котиків (верба-цвіт) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://photo.i.ua/user/1212099/153368/2239998>.
10. Фото котиків (кошенят) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zveryshki.ru/2008/07/29/zabavnye-koshki-i-kotiki-6-foto.html>.

Анотації

Валентина БАДЕР

Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського у формуванні соціокультурної і комунікативної компетентностей молодших школярів

У статті розглянуто питання формування соціокультурної та комунікативної компетентностей молодших школярів. Розкрито методи і прийоми розвитку в учнів 1–4-х класів умінь та навичок усного і писемного стилістично диференційованого мовлення на прикладі засвоєння ними національного концепту «верба». Особлива увага приділяється добору дидактичного матеріалу – навчальних текстів і тем, у яких відображаються особливості культури та національного характеру нашого народу.

Ключові слова: комунікативна компетентність, соціокультурна компетентність, соціокультурний і комунікативно-діяльнісний підходи, мовленнєва культура школярів.

Валентина БАДЕР

Педагогическое наследие В.А. Сухомлинского в формировании социокультурной и коммуникативной компетентностей младших школьников

В статье рассмотрен вопрос формирования социокультурной и коммуникативной компетентностей младших школьников. Раскрыты методы и приёмы развития у учащихся 1–4-х классов умений и навыков устной и письменной стилистически дифференцированной речи на примере усвоения ими национального концепта «верба». Особое внимание уделено подбору дидактического материала – учебных текстов и тем, в которых отображаются особенности культуры и национального характера нашего народа.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, социокультурная компетентность, социокультурный и коммуникативно-деятельностный подходы, речевая культура школьников.

Valentyna BADER

Pedagogical heritage of V.O. Sukhomlynskyi in the formation of socio-cultural and communicative competencies of younger schoolchildren

The article considers the question of the formation of socio-cultural and communicative competencies of younger schoolchildren. Disclosed methods and techniques for developing of abilities and skills of oral and written stylistically differentiated speech of the pupils of 1–4 forms on the example of mastering by them of the national concept of the «verba». Special attention is paid to the selection of didactic material – educational texts and topics, which are displayed features of culture and national character of our people.

Keywords: communicative competence, socio-cultural competence, socio-cultural and communicative-activity approaches, speech culture of schoolchildren.

